

Op weg naar 'De nieuwe Atlas' (2): Appelvink en Boomklever

De atlasdataset ondergaat momenteel de laatste controleslagen. De komende weken zal 'het rekenbeest' (de 'computer die kaarten genereert') overuren gaan draaien om de eerste versies van alle kaarttypen te produceren voor de soortbeschrijvers. Kortom, de analysefase van het atlasproject is van start gegaan. Vol verwachting klopt ons hart, maar we zullen met elkaar echt tot de Landelijke Dag 2018 moeten wachten voor de nieuwe Vogelatlas er (hopelijk) ligt. En, geloof het of niet, dat is een strakke planning.

In deze bijdrage aandacht voor een inspirerende provinciale uitwerking van atlasgegevens. Verder komen twee bosbewoners aan bod die het goed doen: Appelvink en Boomklever.

Appelvink westwaarts

Dat de Appelvink het goed doet, weten we al uit de landelijke trend op basis van het BMP. Maar de atlasdata brengen de ruimtelijke ontwikkelingen mooi in beeld.

De westwaartse uitbreiding van de 'pittenkraker' heeft zich sinds de eeuwwisseling doorgezet. Werd in de *Atlas van de Nederlandse Broedvogels* (2002) nog gesproken over een uitblijvende kolonisatie van Noord-Brabant, anderhalf decennium later zijn Oost-Brabant en de Biesbosch veroverd. De duinen zijn inmiddels goed bezet, de sprong naar de Waddeneilanden lijkt begonnen en zelfs in Zeeland wordt gebroed. Ook in noordelijke richting is een uitbreiding te zien, in Groningen en Oost- en Zuid-Friesland. Afnemende aantallen, daarentegen,

in Flevoland, in de Achterhoek, rond Arnhem en hier en daar elders. Maar hoe duidelijk de ruimtelijke ontwikkelingen ook lijken, definitieve conclusies kunnen we pas trekken nadat de dichtheidskaarten van de actuele en de vorige atlas (2002) 'van elkaar zijn afgetrokken'.

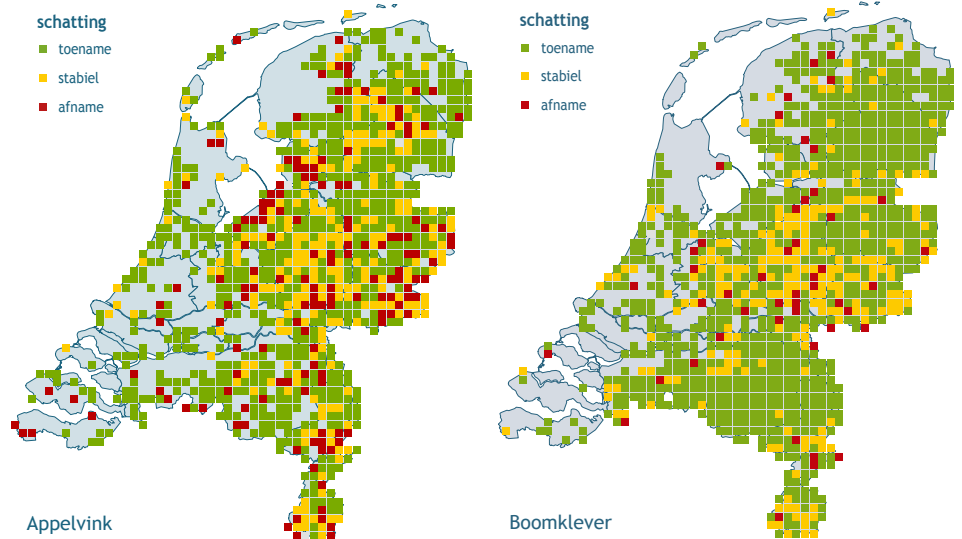
Steeds meer Boomklevers

Een prachtige, goed herkenbare soort met een lage mobiliteit. Maar vergelijk de actuele atlas-

Provinciale kaarten en uitwerkingen

Wellicht niet (meer) bij iedereen bekend: op vogelatlas.nl kun je onder resultaten niet alleen landelijke kaarten vinden, maar ook stippenkaarten op het niveau van provincies of werkgebieden. Een aanrader om nog eens lekker door te struinen op een herfst- of winteravond.

Kees Scharringa was de Atlas districtcoördinator voor Noord-Holland. Maar Kees vindt het blijkbaar lastig om te stoppen met atlaswerk, nu de veldwerkfase is afgerond en de laatste blokken zijn gevalideerd. Samen met Piet Zomerdijk heeft hij het initiatief genomen voor het uitbrengen van een 'atlaseditie' van het Noord-Hollandse tijdschrift *Tussen Duin en Dijk*. Tien auteurs vergelijken de winterresultaten uit de periode 1978-83 met de recente bevindingen en beschrijven de veranderingen voor 35 soorten wintervogels in meer detail. De 180 Noord-Hollandse tellers zullen blij zijn met dit aantrekkelijke voorbeeld van een gedetailleerde uitwerking van gegevens.

Figuur 1. Appelvink (links) en Boomklever (rechts). Geschatte aantallen per atlasblok in 2013-15 vergeleken met 1998-2000.

Links: Appelvink.
Rechts: Boomklever
Foto's: Michel Geven.

kaarten eens met die van de eerste Atlas van de Nederlandse Broedvogels (1979). Wat is er veel in veertig jaar veranderd! Drenthe, Friesland en Groningen waren toen nauwelijks bezet en in Noord-Brabant nestelde de Boomklever alleen heel lokaal. Ook sinds de eeuwwisseling is er nog heel wat gewijzigd in de verspreiding: in Zuid- en Noord-Holland is het aantal bezette atlasblokken flink toegenomen en Flevoland is verder gekoloniseerd. Zullen ook de Waddeneilanden binnen het bereik komen? De uitbreiding zal een steun in de rug heb-

ben gehad van de toegenomen frequentie van de mastjaren van de beuk. 2016 was zelfs het vierde jaar op rij dat de beuken vrucht droegen. Beukennotjes (voor zover gevuld, want het gehalte loze notjes kan hoog zijn) vormen een belangrijke voedselbron en dragen in combinatie met zachte winters bij aan een goede overleving van het 'blauwspechtje'.

● **Jouke Altenburg & Fred Hustings**

Recent

Koekoek - Beeld van een onverwachte gast

Het boek beschrijft de ecologie, biologie en gedrag, maar ook folklore en cultuur, broedparasitisme, onderzoek, bescherming en bedreigingen. Met spectaculaire foto's van fotograaf Oldřich Mikulica die het bijzondere koekoekengedrag laten zien. Auteurs zijn Oldřich Mikulica, Tomáš Grim, Karl Schulze-Hagen, Bård Stokke.

● 160 pag., KNNV Uitgeverij, prijs: € 24,95

ARAGON Naturreizen

Vogelreizen Spanje 2017:

Extremadura winter, 21 t/m 26 januari
Z-Spanje Iberische Lynx, 04 t/m 10 februari
Almería & Sierra Nevada, 02 t/m 09 april
Ebro Delta & Aragón, 22 t/m 29 april
Monegros & Pyreneeën, 27 mei t/m 04 juni
Wolven & vogels, NW-Spanje, 24 t/m 30 september
Zuid-Portugal, 14 t/m 21 oktober

Maatreizen/eigen groep: vogel/natuurreis in Spanje met eigen gids op aanvraag.

* **Vakantiehuisje** in Sipán, Spaanse Pyreneeën.

www.aragonnatuur.com

Vogelreizen met Kees Woutersen: (0031)619123999

Limosa 89-2

Artikelen:

- Duikers ontrafelen geheimen van overwinterende Brilduikers in de Veluwerandmeren (C. Heunks e.a.)
- Foeragerende Zilvermeeuwen langs de Hollandse kust: 'stadsmeeuwen' of nog steeds 'zeemeeuwen'? (N. Huig e.a.)
- Terreinkeuze van regenwormen etende Kokmeeuwen: vochtige bodem is goed, maar recente regen is beter (J. Nienhuis)

Korte bijdragen:

- Muizenetende Grote Zilverreigers in de polder Mastenbroek in 2007-2015 (G. Gerritsen)
- Cameraobservaties bij bruine kiekendiefnesten om prooiaanvoer te kwantificeren (L. Barkema-Drost e.a.)
- Kieken in de bieten: vondst van een grote nazomerslaapplaats van Bruine Kiekendieven in een suikerbietenperceel in Fryslân (R. Kleefstra e.a.)
- Grote Lijster met Veldmuis als prooi (G. Ottens e.a.)

En: nieuws uit recent gepubliceerd onderzoek in Andermans Veren, verenigingsnieuws van de NOU en recensies van nieuwe vogelboeken

Verwacht in één van de volgende nummers:

Inventarisatie en habitat Porseleinhoen, Futen langs de Noordzeekust, inventarisatie Spreeuwen in hoge dichtheden, ineengeschoven broedsel bij Holenduif, stern-etende Steenuilen, foerageergedrag Blauwe Kiekendieven, nestkastselectie Steenuilen, het verdwijnen van Bonte Kraaien, turnover Grutto's op slaappleatsen, gezenderde Roeken, broedperikelen Grote Canadese Gans, vermeende zomerschade Grauwe Ganzen, meeuwen die op daken slapen en meer!

Redactieadres: Romke Kleefstra ● Natuurmuseum Fryslân
Schoenmakersperk 2 ● 8911 EM Leeuwarden
romke.kleefstra@sovon.nl ● tel.: 058-2164166.

Limosa
89.2
2016

Ecologie en aantalstoename Brilduikers
Zilvermeeuwen in stedelijk habitat
Terreinkeuze wormenetende Kokmeeuwen
Muizenetende Grote Zilverreigers
Cameraobservaties bij Bruine Kiekendieven
Slappende kiekendieven tussen suikerbieten
Grote Lijster met Veldmuis als prooi